

CUM AU SĂRBĂTORIT ROMÂNII ÎNCORONAREA

Mirela-Daniela TÎRNĂ

Abstract: The celebrations of the coronation of King Ferdinand and Queen Maria were organized by the Government of Romania, which established the schedule for their implementation. On a local level, the demonstrations were organized by prefectures, town halls, churches and school committees.

In the present paper we present how these events were organized, so that all Romanians have acquaintance about events, participate in them and keep them in collective memory.

Keywords: King Ferdinand, Queen Maria, coronation, Alba Iulia.

După Marea Adunare de la Alba Iulia din 1 decembrie 1918, evenimentul încoronării Regelui Ferdinand și a Reginei Maria reprezintă un alt moment care a rămas în conștiința românilor de pe întreg teritoriul României Mari. Acest fapt s-a datorat organizării evenimentului de către guvernul condus de Ion I. C. Brătianu. Alegerea locului încoronării este strâns legată de imaginea lui Mihai Viteazul. În Alba Iulia intrase triumfător, la 1 noiembrie 1599, transformând orașul în prima capitală a celor trei Țări Române sub sceptrul său. Tot aici, la 1 decembrie 1918, se proclamase Unirea Transilvaniei, Banatului, Crișanei și Maramureșului cu Regatul României.

Pierderile României în Primul Război Mondial au fost imense: 335.000 militari morți sau dispăruți, 75 491 invalizi, peste 650.000 civili răpuși de boli, foamete și represalii prin execuții de către trupele de ocupație¹. De fapt, putem vorbi de peste 1 milion de victime. În 1922, rănile războiului nu erau vindecate.

¹ AMAE, Fond 71/1914, E2, partea a II-a, vol. 58, f. 378.

Se trăia greu și reconstrucția țării era anevoioasă. Încoronarea suveranilor a dat o notă de optimism și de încredere a românilor în monarhie.

Încă din octombrie 1916, la plecarea în exilul de la Iași, Regina Maria scria într-o scrisoare către Cella Delavrancea:

„(...) vreau să devin o Regină hoinară, care va încerca să fie cât mai aproape de poporul ei atât de pătimitor. Știu că nu va fi ușor, dar acum, mai mult ca altădată, aș vrea ca oamenii să simtă că le împart întristarea, din străfundul inimii mele rănite”².

În cei doi ani de război, Regina a dovedit că este aproape de români. Poporul nu a mai fost doar un termen invocat cu diferite prilejuri. Poporul a însemnat soldații răniți, copiii flămânzi, bătrânii bolnavi și săraci. A organizat în Moldova o rețea de spitale, care a activat la Roman, Bacău, Coțofănești, Onești, Căiuți. Imaginea Reginei îmbrăcată în uniforma de infirmieră a Crucii Roșii, la căpătâiul răniților a rămas înrădăcinată în mintea românilor și i-a adus numele de „Mama răniților”, „Regina-soldat” și „Mama Regină”.

Misiunea Reginei a continuat și după război. A apelat la Crucile Roșii americană, britanică și canadiană. În timpul epidemiei de gripă spaniolă a ajutat împreună cu fiul ei, Carol și cu propriile-i mașini, bine cunoscutele ambulante „Regina Maria”, la transportarea bolnavilor, dar și a pachetelor cu mâncare în cartierele sărace ale Bucureștiului. Toate acestea au determinat-o pe Regină să afirme:

„Nu aveam pretenții, nu făceam propagandă, nici nu așteptam mulțumiri. Eram total independenți și făceam totul cu entuziasm și dragoste și bunăvoință. N-am refuzat niciodată să ajutăm pe cineva și eram solicitați pentru cele mai neobișnuite situații, dar nimic nu ni s-a părut vreodată sub demnitatea noastră”³.

Vizita în Transilvania din 1919 i-a confirmat Reginei afecțiunea și devotamentul poporului, determinând-o să spună:

² *Correspondență Regina Maria-Cella Delavrancea (1913-1937)*. Ediție îngrijită de Cătălina Opaschi, București, Editura Litera, 2022, p. 39.

³ Regina Maria a României, *Capitole târzii din viața mea. Memorii redescoperite*, editor Diana Mandache, București, Editura ALLFA, 2007, p. 18.

„(...) noi am trăit acea mare oră împreună cu poporul nostru, și așa ca să o păstrez pentru totdeauna nepătată în inima mea, trebuie să nu permit nici unei alte tristeți sau deziluzii care va veni să-i întineze memoria”⁴.

Momentul încoronării marchează, de fapt, încununarea unor eforturi făcute pe un parcurs, la început incert, dar cu un final favorabil României. La câteva săptămâni de la intrarea României în război, Regina Maria îi scria mamei sale o scrisoare impresionantă, în care îi spunea:

„Fiecare țară are idealul ei, iar țara noastră a nutrit un vis de secole, visul că într-o bună zi toți românii vor fi uniți sub o singură coroană – nu există nici cel mai mărunț și mai ignorant țăran, în cel mai uitat colț al țării, care să nu fi avut acest vis (...)”⁵.

De asemenea, încă din 1915, Nicolae Filipescu îi ura regelui Ferdinand:

„Ești trimisul lui Dumnezeu ca să împlinești visul unui neam. Vei fi cel mai mare voevod al Țării, împodobindu-te cu titlurile lui Mihai Viteazul: Domn al întreg Ardealului, al Țării Românești și al Moldovei și aducând pe deasupra strălucirea purperei regale (...) Să te încoronezi în Alba Iulia, sau să mori pe câmpia dela Turda”⁶.

Organizarea încoronării suveranilor a început din 1920, în timpul guvernului condus de Alexandru Averescu, la dorința Reginei Maria. Atunci s-a înființat „Comisiunea pentru organizarea serbărilor încoronării Suveranilor”, condusă de generalul Constantin Coandă⁷. Din comisie făceau parte mai multe personalități ale vremii: Nicolae Iorga, George Enescu, Nicolae Titulescu, Octavian Goga, mitropolitul primat Miron Cristea, Alexandru Lapedatu, pictorul Arthur Verona, sculptorul Teodor Jelea, etc. În 1922, comisia a ales un

⁴ *Ibidem*, p. 104.

⁵ Diana Mandache, *Viva Regina Maria. Un destin fabulous în reîntregirea României*, București, Editura Corint, 2016, p. 244.

⁶ N. Filipescu, *Pentru România-Mare. Cuvântări din războiul 1914-1916*, Biblioteca „Epopoea Neamului”, 1925, p. 26.

⁷ ANR, SANIC, Fond *Președinția Consiliului de Miniștri*, dosar 49/1920, f. 5.

comitet de direcție al lucrărilor format din: Anghel Saligny ca președinte, Gh. Popescu, Petre Antonescu, N. Ștefănescu ca membri și s-a împărțit în subcomisii⁸. Toți membrii au primit invitația de a face parte din comisie de la Președinția Consiliului de Miniștri.

În ianuarie 1922, formarea guvernului a fost încredințată de Rege lui Ion I. C. Brătianu. Din acest moment, el poate fi considerat artizanul încoronării. La 24 august 1922, când regele Ferdinand împlinea 57 de ani, Ionel Brătianu i-a anunțat pe suverani că evenimentul urma să aibă loc pe data de 15 octombrie. Regina nemulțumită nota în jurnal:

„Am fost foarte supărată și l-am întrebat cum de poate să-mi facă acest lucru, fără nici un fel de avertisment și cum aş putea atât de repede să mă pregătesc pentru un astfel de eveniment atât de important pentru noi. El a spus că rațiuni politice au făcut să fie atât de urgent și că, întrucât s-a hotărât, el speră că eu îi voi ajuta din toate puterile. I-am spus că o să mă gândesc la aceasta”⁹.

Guvernul a elaborat programul serbărilor încoronării pentru cele trei zile. La finalul acestui program sunt precizate acțiunile ce urmează să aibă loc în țară cu acest prilej:

„În ziua I-a a Încoronării se va oficia Te-Deum la aceeași oră, în toate orașele din țară și la toate bisericile de orice confesiune. La ora 10.30, când MM.LL. vor fi încoronate la Alba-Iulia, vor suna toate clopotele la toate bisericile din țară. În momentul Încoronării se vor trage 101 tunuri atât la Alba-Iulia cât și la București, precum și în toate orașele reședințe de județ. La București se vor trage 101 tunuri și în ziua a II-a în momentul trecerii MN.LL. Regelui și

⁸ *Ibidem*, f. 15v. Mitropolitul primat conducea subcomisia dedicată chestiunii bisericești și organizării corurilor; Nicolae Mișu, ministrul Palatului și generalul Paul Angelescu se ocupau de protocolul Palatului; Nicolae Iorga, I. Bianu și Al. Lapedatu la subcomisia ce redacta Proclamația încoronării și stabilea cărțile și revistele ce urmau să se distribuie poporului; arhitectii V. Ștefănescu și P. Antonescu se ocupau de construcțiile de la Alba Iulia și București; pictorii Arthur Verona și Costin Petrescu de corgețiile etnografice de la București și cele istorice de la Alba Iulia; compozitorul G. Enescu urma să se ocupe de partea muzicală: imn și organizarea orchestrelor, iar Constantin Cristescu de sculptura și gravura medaliilor comemorative.

⁹ Maria, Regina României, *Însemnări zilnice (1 ianuarie-31 decembrie 1922)*, vol. IV, București, Editura Albatros, 2005, p. 254.

Reginei pe sub Arcul de Triumf. În același moment vor suna toate clopotele bisericilor din Capitală. În ziua I-a a Încoronării se vor ține la toate școlile precum și la toate cazărmile cuvântări ocazionale. La biserici, la serviciul divin ce se va oficia în prima zi, se va citi o pastorală a Mitropoliților respectivi. Cu ocazia acestor servicii divine va fi și parada militară”¹⁰.

Programul a fost transmis prin ordinul telegrafic nr. 69929 din 1 septembrie 1922 de către Ministerul de Interne.

Foarte important este textul *Scrisorii Pastorale* trimisă de Sfântul Sinod al Bisericii Ortodoxe Române către toate bisericile din țară, pentru a fi citită cu prilejul încoronării suveranilor și prin care este vestit evenimentul:

„Anul acesta, 1922, luna Octombrie, ziua 2/15, măritul nostru Domnitor, M. S. Regele Ferdinand I va urca, alături de grațioasa noastră Doamnă, M. S. Regina Maria, treptele Catedralei Încoronării și înaintea Sf. Altar se vor închina Împăratului Împăraților (...). Drept aceea, gândindu-ne la această zi, vă poftim îndeosebi pe voi, Preacucernicilor protopopi și preoți și pe toți cei din cinul preoțesc și călugăresc, din toată biserica ortodoxă română, să pregătiți toate cele convenite, ca să sărbătoriți, după toată vrednicia și măreția ei, înaintea Domnului și în mijlocul norodului, această zi de mare bucurie pentru tot neamul nostru”¹¹.

Prin intermediul acestei *Scrisori Pastorale* se dispune ca în toate bisericile să aibă loc: priveghere în ajunul încoronării, Sfânta Liturghie, Te-Deum pentru sănătatea întregii familii domnitoare. Toate acestea sunt urmate de o rugăciune pentru Rege și Regină:

„Majestății Sale Preainălțatului și Multstăpânitorului nostru Domn Ferdinand I, din mila lui Dumnezeu Rege al României și desrobitor al mănoasei Basarabii, al dulcii Bucovine, al falnicului Ardeal, al mândrului Banat, al fericitei Crișane, al Sătmarului și al Sălajului. Celui ce a reînviat țara lui Negru Vodă dela Olt și istoricul Maramureș al lui Dragoș Vodă. Dă-i Doamne, zile bune și îndelungate, pace, sănătate, mântuire și biruință asupra dușmanilor și să trăiască întru mulți și fericiți ani. Majestății Sale Măritei

¹⁰ ANR, SANIC, Fond *PCM*, dosar 14/1922, f. 55.

¹¹ Idem, SJAN Dolj, Fond *Prefectura județului Dolj. Serviciul Administrativ*, dosar 9/1922, f. 141.

noastre Doamne și Regine Maria, ajutătoarea celor săraci și în strâmtoare, – mângâietoarea celor bolnavi și în suferință, alintătoarea de dureri a celor răniți și pe patul de moarte, – ocrotitoarea văduvelor și a celor orfani, – protectoarea artelor, a științelor și a tuturor mișcărilor nobile pentru propășirea obștească (...), Dă-i, Doamne, mulțumire și sănătate și o păzește întru mulți și fericiți ani”¹².

Urmează Ectenia cea Mare de la începutul Doxologiei și Ectenia după Evanghelie în care, de asemenea, sunt pomeniți suveranii. În condițiile în care, rata de analfabetism se menținea ridicată, mai ales în rândul populației vârstnice, biserica rămâne locul unde oamenii se informau, prin intermediul preoților, de toate evenimentele ce se petreceau.

Mai mult decât atât, capii bisericii ortodoxe din provinciile românești au participat la ceremoniile Încoronării: mitropolitul primat Miron Cristea, mitropolitul Ardealului, Nicolae Bălan, mitropolitul Basarabiei, Iurie Grosul, episcopul Râmnicului, Vartolomeu, episcopul Clujului, Nicolae Ivan, iar mitropolitul primat Miron Cristea a fost direct implicat în organizarea evenimentelor. De asemenea, au fost invitați conducătorii tuturor cultelor, care activau pe teritoriul României. Printre aceștia îi amintim pe: Iacob Niemirower¹³, șef-rabin al comunității evreilor din București și mare rabin al comunității israelite din Vechiul Regat și apoi, din toată România și prim-rabinul Chaim S. Schor¹⁴, Raymond Netzhammer¹⁵, arhiepiscopul romano-catolic de București, Friedrich Teutsch¹⁶, episcopul bisericii evanghelice regnicolară C. A. din Ardeal.

Cum Regele Ferdinand era catolic, Papa Pius al XI-lea s-a opus ungerii și încoronării acestuia de către mitropolitul primat al Bisericii Ortodoxe Române. Vaticanul amenința chiar cu anatimizarea Regelui. Regina Maria a avut ideea salvatoare ca Regele să fie încoronat în afara bisericii:

„Am propus ca actuala încoronare să aibă loc în fața bisericii, sub pretextul că de acolo poate fi văzută de întreg poporul și ca Te-Deum-ul să se țină în

¹² *Ibidem*, f. 141v.

¹³ *Idem*, SANIC, Fond PCM, dosar 23/1922, f. 2.

¹⁴ *Ibidem*, f. 3.

¹⁵ *Ibidem*, f. 7.

¹⁶ *Ibidem*, f. 8.

biserică. Motivul real nu trebuia făcut cunoscut. M.S. a adăugat că el își poate pune singur coroana pe cap. Ne-am chinuit o mulțime de timp să găsim o soluție cât mai bună”¹⁷.

Dincolo de aceste probleme, rolul bisericii a fost foarte puternic, atât la nivel de ceremonial și de participare, cât și la nivel de promovare și răspândire în rândul populației și de întărire în mentalul colectiv a evenimentului.

La nivelul prefecturilor și primăriilor, acestea au adaptat programul oficial și l-au completat cu activități locale. Primarii care au participat la manifestările de la București au fost conduși de către primarul orașului reședință. Acești primari au format cortegiul etnografic care a defilat în fața suveranilor, în costume populare specifice zonei din care veneau. Prefecții au trimis, în acest sens, adrese¹⁸ primarilor cu indicații privind modul de deplasare și organizare la București. În orașe, comune și sate, primarii au transmis anumite reguli privind sărbătorirea evenimentului, dar și anunțuri privind deplasarea gratuită cu trenul, la Alba Iulia. De exemplu, primăria orașului Caransebeș a tipărit o „publicațiune”, prin care:

„Onoratul public al orașului este rugat a arbora drapele naționale în aceste trei zile și a împodobi casele cu flori și cu covoare, iar în fiecare seară a acestor trei zile a lumina ferestrele caselor. Onoratul public al orașului se invită a participa în număr cât mai impozant la toate serbările acestor zile de bucurie pentru a ne manifesta sentimentele noastre de profund omagiu și adâncă iubire față de Augustele persoane ale Majestăților lor, a gloriosului nostru Rege Ferdinand și a mult iubitei noastre Regine Maria. Pentru aceia cari doresc a călători la Alba Iulia se comunică că în ziua de 14 octombrie va circula un tren gratuit pentru publicul județului nostru, care va pleca din Timișoara la ora 8 dimineața, prin Arad și va sosi în aceeași zi la ora 15.50 la Alba Iulia. Afară de acest tren va fi din Timișoara un tren cu reducere de 75 la sută, plecând la ora 7.10 din Timișoara peste Arad și ajunge la Alba Iulia, la ora 17. Se invită publicul

¹⁷ Maria, Regina României, *op. cit.*, p. 273.

¹⁸ ANR, SJAN Caraș Severin, Fond *Primăria orașului Caransebeș*, dosar 27/1922-1923, f. 2.

orașului a participa în număr cât mai mare la serbările din Alba Iulia, având voie să meargă cine vrea”¹⁹.

Un loc important în programul serbărilor pe plan local îl ocupă școlile. De exemplu, în programul județului Vâlcea²⁰, pe data de 15 octombrie, la ora 11,15 au defilat școlile, societățile și trupele, iar după-amiază s-au ținut cuvântări la fiecare școală din oraș, la care au asistat profesori, elevi și părinți. În programul județului Olt²¹, școlile primare și secundare au fost prezente la biserică, defilare și au organizat serbări în fața Palatului Administrativ și concursuri sportive pe stadionul „Oltul”. Și pentru a doua zi, pe 16 octombrie, au fost programate serbări școlare²².

De organizarea grupurilor de țărani care urmau să facă parte din cortegiul istoric s-au ocupat inspectorii artelor din județe. De exemplu, inspectorul artelor pentru Bucovina, Grigore Pantazi se adresa prefectului de Câmpulung astfel:

„Pentru a putea da cortegiului oarecare aranjare se roagă: Femeile și fetele care vor lua parte să ieie cu dânsle fuse cu fuior deoarece intenționez ca ele defilând într-un grup special să toarcă din fus. Se dorește ca să se aducă totodată și un număr corespunzător de ștergari, năframe, brăuri pentru a putea decora cu ele eventuale care sau cai la București. Dacă ar fi posibil să ieie parte și vreo câțiva băieți între 10 și 14 ani. Se recomandă ca în fiecare comună participantă să se aducă câte un steag tricolor pe un băț de cam 3 ½ lungime, deoarece intenționez ca grupul defilant al Bucovinei să agite în timpul defilării cât mai multe asemenea steaguri”²³.

Într-o altă adresă, ministrul de interne îi solicită prefectului de Câmpulung să trimită 28 de țărani îmbrăcați în vechile costume naționale pentru a face parte din „Oastea Moldovenească a lui Ștefan cel Mare”²⁴, ce urma să fie reprezentată în cortegiul istoric.

¹⁹ *Ibidem*, f. 6.

²⁰ *Idem*, SJAN Vâlcea, Fond *Prefectura județului Vâlcea*, dosar 29/1922, f. 139v.

²¹ *Idem*, SJAN Olt, Fond *Prefectura județului Olt*, dosar 16/1922, f. 16.

²² *Ibidem*, p. 18.

²³ *Idem*, SJAN Suceava, fond *Prefectura județului Câmpulung*, dosar 4/1922, f. 4.

²⁴ *Ibidem*, f. 1.

Cu o zi înainte de încoronarea suveranilor, trenuri speciale au transportat la Alba Iulia grupurile de oameni din toate regiunile țării. Erau trenuri formate din mai multe vagoane de marfă, acoperite și în care s-au montat bănci²⁵. Transportul cu aceste trenuri era gratuit. A doua zi, întregul drum de la gară la cetate a fost plin de oameni, care au întâmpinat și au salutat familia regală. Primarul orașului Alba Iulia, Aurel Sava, s-a adresat suveranilor cu următorul text:

„Vă rog să ne permiteți să vă salutăm în numele orașului Alba-Iulia, cetatea sfântă, care a fost sâmburele năzuinților naționale ale atâtor generațiuni de români. Vă prezentăm, Majestăților Voastre, în numele locuitorilor, omagiile și cele mai profunde sentimente de devotament. Urând Majestăților Voastre bun venit pe acest pământ sfânt, care a primit și adăpostit pe marele Mihai, vă rog ca după datinile vechi strămoșești să gustați pâinea și sarea. Să trăiți! Să trăiască întreaga Augustă Dinastie!”²⁶

După slujba religioasă, oamenii au însoțit în urale cortegiul care s-a îndreptat spre baldachinul special amenajat și au asistat la Încoronare scandând: „Trăiască Regele!, Trăiască Împăratul!, Trăiască Împărăteasa!”²⁷ Românii au avut ocazia să-i vadă pe toți membrii familiei regale și invitații lor străini. Printre aceștia s-au aflat generalul Henri Berthelot și mareșalul Ferdinand Foch. Prezența acestora a întărit în conștiința publică ideea că Franța a rămas prietena și aliata României. De altfel, la câteva zile de la încoronarea suveranilor, delegația Franței va participa la dezvelirea unui monument ridicat în Parcul Cișmigiu, în cinstea soldaților francezi căzuți pe teritoriul românesc, în Primul Război Mondial. Oamenii au asistat și la defilarea trupelor și au strigat: „Trăiască Maica neamului românesc!” și „Trăiască bunul român, Regele Ferdinand I, Regele tuturor românilor!”²⁸ Despre acest moment, Regina nota:

²⁵ Idem, SJAN Maramureș, Fond *Primăria orașului Baia Mare. Acte administrative*, dosar 7212/1922.

²⁶ *Dimineața*, anul XIX, nr. 5731, marți 17 octombrie 1922.

²⁷ Ion Gorun, *Încoronarea primului Rege al României întregite la Alba Iulia și la București*, București, Editura Ig. Hertz, p. 30.

²⁸ *Cartea Încoronării. Albumul comemorativ al încoronării MM.LL. Regele Ferdinand și Regina Maria la Alba Iulia în 2/15 octombrie 1922*, București, Tipografia Carmen-Sylva, 1923, p. 20

„Noi am călărit până la o câmpie mare unde toate trupele erau într-un imens careu având în spate munții. Orașul-cetate, care se vedea admirabil de acolo, era în sărbătoare și plin de steaguri (...). După ce s-a terminat turul enormului careu, noi am călărit înapoi până la locul din fața orașului unde se ridicaseră tribunele și Maiestatea sa a trecut acolo în revistă trupele sale pentru a doua oară, într-un glorios marș. Eu am stat alături de el, pe mândrul meu Austral (...). A fost o paradă lungă. Spre sfârșit, a trecut Regimentul 4 Roșiori al meu și lăsându-mi deoparte îndatoririle mele regale, m-am dus să-i întâmpin și să călăresc în fruntea lor. Am primit ovații frenetice și, după aceea, bătrâni și tineri m-au felicitat entuziast”²⁹.

Suveranii au plecat spre gară în uralele mulțimii, la lumina torțelor și a focurilor de artificii.

Pe 16-17 octombrie, au avut loc manifestările de la București. Pe 16 octombrie, la ora 10, suveranii și invitații au ajuns cu trenul în gara Mogoșoaia. A urmat trecerea în revistă a trupelor și formarea cortegiului, care s-a îndreptat spre Arcul de Triumf. Au fost întâmpinați de primarul Capitalei, D. Corbescu. Suveranii au trecut pe sub Arcul de Triumf și a urmat defilarea tuturor drapelilor regimentelor care au luptat în 1916-1918. În arhiva de istorie orală a Societății Române de Radiodifuziune există mărturia înregistrată în 1996 a generalului Dumitru Tăutu, locotenent de cavalerie în 1922, care spunea despre acest moment:

„Mă găseam la Cernăuți când s-a primit ordinul din partea ministrului de război să mă prezint eu la București în vederea defilării pe sub Arcul de Triumf a tuturor drapelilor și stindardelor unităților care au luat parte în bătălia de la Mărășești în timpul celor 14 zile de luptă, câte au fost. Am fost chemați toți cei care au fost comandanți ai gărzii stindardului.. Am venit cu trenul la București, unde am fost cazat într-un hotel din București. Eram un număr de 27 de ofițeri acolo. Am fost chemați chiar la Arcul de Triumf, unde se încolonau toate drapelile și câte un pluton sau o companie din fiecare unitate în parte. Primii care au trecut au fost Regele Ferdinand, dar și Regina Maria, călări. După care urmau ofițerii de stat major și pe urmă drapelile și stindardele noastre. Ordinea unităților știu că a fost asta: infanteria, cavaleria, artileria și cred că și marina și

²⁹ Maria, Regina României, *op. cit.*, p. 317-318.

aviația, dar eu nu le-am văzut. Eram toți în uniformă de campanie, nu în uniformă de mare ținută (...). A fost cineva care după intrarea în București a adunat toate drapelurile, toate stindardele și le-a dus la Muzeul Militar”³⁰.

De la Arcul de Triumf s-a format cortegiul istoric, din figuranți reprezentând cele mai importante epoci din istoria românilor – de la epoca daco-romană până la realizarea unirii tuturor românilor. Carul triumfal ce reprezintă întregirea neamului încheie cortegiul istoric. În urma carului Unirii vin cinci grupuri de țărani pe cai, în portul ținuturilor românești. Fiecare grup duce steagul ținutului de unde vine. Astfel, grupul Munteniei poartă Vulturul, cel al Moldovei Zimbrul, al Ardealului duce Stema celor șapte cetăți, grupul Banatului poartă Leul și Dobrogea Delfinul. În fața cortegiului istoric au defilat primarii, îmbrăcați în costume populare. În felul acesta, încoronarea suveranilor este înscrisă în șirul evenimentelor istorice ale poporului român, iar suveranii se alătură lungului șir de domni și voievozi români. Despre acest moment, Nicolae Iorga nota în jurnalul său:

„Văd de la Academie trecerea Regelui și a suitei sale. Regina și fiicele, foarte aclamate, urmează în trăsură închisă. Cortegiul istoric, rânduie de Costin Petrescu, e foarte frumos. Dar cade o ploaie sălbatică. Scumpele costume se strică. Femeile din grupurile alegorice au rochiile lipite de trup”³¹.

Cortegiul s-a îndreptat spre Mitropolie, unde a avut loc un serviciu divin, iar la prânz, întreaga asistență s-a îndreptat spre statuia lui Mihai Viteazul, unde fusese amenajat un pavilion, de unde Regii au urmărit defilarea.

Pe 17 octombrie, familia regală s-a deplasat în Parcul Carol, la Arenele Romane, pentru a primi omagiul celor 10.000 de primari, veniți din toată țara și însoțiți de grupuri de țărani. Tot în paginile jurnalului Reginei găsim descrisă această zi:

„Maiestatea Sa și cu mine ne-am pus pentru a doua oară mantiile și coroanele noastre și am parcurs străzile, ca populația Capitalei să ne poată vedea astfel înveșmântați. Ne-am dus la marile «arene» din parcul Carol, unde zece mii de

³⁰ Arhiva.rador.ro/events/1922. Interviuul a fost realizat de Octavian Silvestru.

³¹ Nicolae Iorga, *Memorii (Tristețea și sfârșitul unei domnii)*, vol. III, Editura „Națională” S. Ciornei, p. 343.

primari din toate localitățile României Mari s-au adunat să ne întâmpine, și ce primire! Noi am apărut în ținuta maiestoașă, în spațiul deschis, care desăvârșește construcția, și am stat acolo în picioare, ca Rege și Regină încoronați, în plină vedere pentru poporul nostru unit. Entuziasmul era delirant, tumultos, răsunător – o primire magnifică și emoționantă, în timp ce coruri imense cântau imnul național, care a fost în întregime acoperit de urale. Corbescu, primarul orașului București, a ținut, în final, un discurs, când mulțimea a consimțit să fie pentru o clipă liniștită, și Nando i-a răspuns foarte bine, de la înălțimea lui. Atunci au început, din nou, toate strigătele și uralele care ar fi continuat la nesfârșit dacă nu ne-am fi întors să plecăm. Am așteptat puțin timp în mica încăpere de acolo și apoi, după ce ne-am dat jos coroanele și mantiile, am trecut prin cele patru imense barăci care fuseseră ridicate pe tot parcursul lungilor bulevarde, ca să li se ofere o masă acelor numeroși țărani. Când a fost gata, a urmat o procesiune triumfală. Noi am mers în centrul meselor, care erau așezate pe două rânduri, lăsând loc de trecere între ele (...) Toți țărani au rupt florile de pe mesele lor și le-au aruncat în fața mea și peste mine, în timp ce aclamau cu o absolută încântare entuziastă și delirantă. A fost, fără îndoială, o primire călduroasă și din tot sufletul. Noi ne-am bucurat imens și firește că am mers mai mulți kilometri în acest fel”³².

Tuturor celor prezenți li s-au dat ca amintire ulcioarele și cănila din care au băut la masă, toate fabricate pentru acest prilej.

Înainte de evenimentul Încoronării s-a luat decizia tipăririi unui *Album Comemorativ* și s-a format o redacție cu sediul în București, pe strada Regală, nr. 10. Prin ordinul circular nr. 69927, din 30 septembrie 1922, al Ministerului de Interne, primarii au fost solicitați să-și dea concursul la elaborarea acestui album. Toți prefecții și primarii din țară erau rugați să-și trimită fotografiile la redacție, precum și informații despre instituțiile de seamă, numărul populației, monumentele istorice. Costul participării la album era de 100 lei de persoană.

Scopul albumului este precizat în adresele trimise prefecturilor și primăriilor:

„Albumul, care va apare cu ocazia Încoronării și din care vor fi concretizate actele mărețe ale țării noastre, sub toate raporturile: politice, istorice și economice, va avea menirea de a arăta posterității istoria Țării noastre,

³² Maria, Regina României, *op. cit.*, p. 321.

frământările interne, lupta ce am dus-o pentru înfăptuirea aspirațiilor milenare, cât și munca depusă pe tărâmul economic, devotamentul și dragostea lor către țară, au contribuit la starea înfloritoare de azi a «României Mari»³³.

În final, albumul s-a intitulat: *Cartea Încoronării. Albumul comemorativ al încoronării MM.LL. Regele Ferdinand și Regina Maria la Alba Iulia în 2/15 octombrie 1922*. Albumul s-a păstrat până astăzi și ne oferă o multitudine de informații și imagini cu familia regală, membrii guvernului, aspecte de la Încoronare, invitați străini, cortegiul istoric defilând, conducători ai partidelor politice și ai bisericii ortodoxe, vederi din timpul războiului, fotografiile conducătorilor trupelor române în război, Parlamentul și administrația țării.

De asemenea, cu prilejul încoronării suveranilor s-a realizat un film cu evenimentele de la Alba Iulia și București. Dintr-o adresă a Fundației Culturale „Principele Carol” către prefectul județului Olt, din data de 12 octombrie 1922, aflăm informația conform căreia „Comisiunea pentru Încoronarea Suveranilor” a concesionat cinematografierea serbării firmei I. Bedițeanu și V. Ghia, cu exclusivitatea reprezentării filmului în săli închise și în aer liber³⁴. Fundația Culturală „Principele Carol” a obținut de la firma Bedițeanu și Ghia cesiunea contractului încheiat cu Comisia Încoronării, cu toate drepturile ce decurgeau din acest contract. Așadar, Fundația avea exclusivitate și solicita împiedicarea oricărei redări de scene referitoare la încoronare, care nu sunt autorizate de Fundația Culturală „Principele Carol”. O hotărâre în acest sens a Comisiei Încoronării Suveranilor a fost publicată în „Monitorul Oficial”, din data de 11 octombrie 1922³⁵.

Din ianuarie 1923, filmul a început să fie difuzat în țară. Anunțul difuzării filmului se făcea prin comitetele școlare județene și primării și se stabilea itinerarul localităților unde rula filmul. Se solicita vinderea unui număr mare de bilete pentru extinderea fondului de construire a localurilor de școală. Diriginții aveau misiunea de a le vorbi elevilor „despre Familia Regală, despre

³³ ANR, SJAN Olt, Fond *Prefectura județului Olt*, dosar 16/1922, f. 52.

³⁴ *Ibidem*, f. 42.

³⁵ M.O. nr. 151, 11 octombrie 1922, p. 6898: „Cinematografierea încoronării fiind concesionată firmei Bedițeanu și V. Ghia care au exclusivitatea, se pune în vederea generală că asemenea operațiuni pentru alte firme, societari sau particulari în scop de comercializare sunt interzise. Contravenienții vor fi urmăriți conform legii”.

legătura dintre Dinastie și Poporul Românesc și o revedere a diferitelor epoci din istorie mai însemnate ale vieții poporului Românesc”³⁶. La vizionarea filmului erau invitați să participe și elevii săraci, dar silitori, invalizii și văduvele de război. Primarii aveau sarcina de a aduna cât mai mulți oameni pentru vizionarea filmului, iar acesta era rulat de mai multe ori pe zi. Scopul acestei promovări era acela de a aduce la cunoștința tuturor românilor evenimentul Încoronării suveranilor și menținerea lui în conștiința colectivă.

Filmul Încoronării a fost regizat de Paul Perrin și Tudor Posmantir. Filmul inițial nu se mai păstrează astăzi, dar în 1939, Oficiul Național al Cinematografiei a realizat un Jurnal sonor, care a inclus și imagini din acel film. Aceste cadre s-au păstrat până astăzi.

Cu prilejul Încoronării, Direcția Generală a Teatrului Național din București l-a însărcinat pe scriitorul Mircea Rădulescu să compună un poem dramatic, care a fost apoi reprezentat la spectacolul de gală ce a avut loc în seara zilei de 17 octombrie 1922. Poemul se intitula „Legenda Coroanei” și făcea o trecere prin istoria românilor, evocând pe marii voievozi, războaiele pentru apărarea creștinătății și vitejia soldatului român. La sfârșitul lunii octombrie, prefectii au primit o adresă din partea ministerului de interne, în care se specifica:

„Pentru ca această frumoasă lucrare literară să fie cunoscută de toată suflarea românească și pentru a rămâne o vie amintire poporului nostru despre marea serbare a Neamului românesc, o recomandăm Dvs. cu toată căldura și făcându-ne o datorie de bun român, vă rugăm ca la rândul Dvs. să o recomandați cu aceeași căldură și să o răspândiți până în cele mai depărtate colțuri ale Țării stabilind și prin acest mod o cât mai strânsă legătură între Dinastie și Popor”³⁷.

Toate măsurile luate de guvern demonstrează o puternică propagandă făcută evenimentului, cu scopul de a crește și de a întreține sentimentele promonarhice ale poporului și de a menține stabilitatea monarhiei. Evenimentul a fost o reușită, care a trezit în români entuziasmul și loialitatea față de suveran.

³⁶ ANR, SJAN Mehedinți, Fond Școala primară Buicești, dosar 1/1922-1923, f. 60v.

³⁷ Idem, SJAN Covasna, fond Prefectura județului Trei Scaune. Actele subprefectului, dosar 16/1923, f. 54.

Fig. 1, Participanți la Încoronare, la Alba Iulia, 15 octombrie 1922, ANR, SJAN Brăila, fond personal Vasile Gâlcă, dosar 16/1877-1919, f. 18.

Fig. 3, Program – Filmul Încoronării..., SJAN Mehedinți, fond Școala primară Buicești, dosar 1.1922-1923, f. 59v

Fig. 3, Afiș – Serbare școlară festivă, Slatina, 16 octombrie 1922, SJAN Olt, fond Prefectura județului Olt, dosar 16.1922, f. 18

PROGRAMUL

Serbării încoronării M. M. L. L. REGELE și REGINA care va avea loc în ziua de 15, 16 și 17 Octombrie 1922

În ziua de 14 OCTOMBRIE ora 7 seara, se va sluji în toate bisericile de ori-ce rit PRIVIGHERE.

ÎN DIMINEAȚA ZILEI ÎNCORONĂRII, 15 Octombrie, se va sluji SF. LITURGHIE, iar după liturghie, la ora 10 se va oficia un TE-DEUM DE MULTUMIRE, la toate bisericile, mănăstirile și templele de ori-ce confesiune și religioase, din orașele și comunele rurale, din întregul județ.

la ora 10.30, când M.M.L.L. vor fi încoronate la Alba-Iulia, vor suna clopotele dela toate bisericile.

La acest serviciu vor lua parte autoritățile, armata, școlile în corpore și Corpurația meseriașilor. După terminarea serviciului religios, va urma defilarea în următoarea ordine.

<p>a) Școlile primare de băeți</p> <p>b) Școala de meserii</p> <p>c) Școala comercială</p> <p>d) Școala normața de băeți</p>	<p>e. Liceu</p> <p>f. Societățile orfanilor, văduvelor și invalidilor.</p> <p>g. Corporațiile și delegațiile societăților constituite cu drapelul lor.</p> <p>h. Cercetașii</p>
--	---

i. Armata

Școlile primare și secundare de fete vor lua loc, înșirate pe trotuare în fața tribunalului.

După terminarea defilării va avea loc recepția la Palatul Administrativ.

După amiază, se vor organiza prin îngrijirea corpului didactic a fiecărei școli primare sau secundare, serbări cu cuvântări ocazionale, la cari vor participa elevii cu părinții lor.

În comitetele acestor serbări, la sate, vor face parte și preoții-parohi respectivi.

SEARA LA ORA 8. SE VOR FACE RETRAGERI CU TORTI.

de armată cu muzica și trompete și elevii școlilor secundare, corțelul va pleca din fața PALATULUI ADMINISTRATIV, unde muzica va cânta la început Imnul Regel și al încoronării și alte arii naționale.

Toate edificiile publice, particulare și vitrinele, vor fi iluminate în zile obligatorii, cu becuri sau lumânări.

La ora 9.30, va avea loc un festival la Teatrul Eminescu organizat de școli și instituțiile culturale ale orașului, la care să va lina și o conferință festivă.

ÎN ZILELE DE 16 și 17 OCTOMBRIE, magazinele rămân închise și orașul pavoasat, iar seara muzicele vor cânta în pietele publice urmând și retragerea cu torti, întocmai ca și în prima seară.

În toate aceste trei zile de încoronare, fiind zile de sărbătoare

școlile, instituțiile publice, magazinele și fabricile vor fi închise;

ÎN ZIUA ÎNTĂIA, 15 OCT. PÂNĂ LA ORA 12 VOR FI ÎNCHISE ȘI CĂRCIUMELE.

<p>Prefect, D. D. HANGAN</p>	<p>Comand. garnizoanel Col. P. ANASTASIU</p>	<p>Profesorul Art. ICOMOH AL SIMIONESCU</p>	<p>Directorul Liceului, I. V. LUCEA</p>
	<p>Revisor Școlar, I. ROMANESCU</p>	<p>Pres. Corporației I. VASILIU</p>	

9 Octombrie 1922

Fig. 3, Programul Serbării Încoronării din 15-17 octombrie 1922, în județul Botoșani, ANR, SJAN Botoșani, fond Prefectura jud. Botoșani, dosar 97.1922, f. 8.

Fig. 4, Regele Ferdinand și Regina Maria la Serbarea de Încoronare,
15 octombrie 1922, Alba Iulia,
ANR, SANIC, fond Casa Regală. Personale-Regina Maria,
dosar III.136.1922, f. 40v-41 (2).

Mirela-Daniela TÎRNĂ
Arhivele Naționale ale României